

Гуцульщина
національний природний парк

№1-2 (78-79)
2022 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК

ГУЦУЛЬЩИНА

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ГУЦУЛЬЩИНА»

20

Шановні колеги - колишні і теперішні працівники Національного природного парку «Гуцульщина»!

Щиро вітаю Вас із 20-ю річницею з дня створення нашої установи. З Божою допомогою ми досягли значних успіхів у діяльності та розвитку НПП «Гуцульщина» і нам є чим пишатися. В найскладніші часи ми стояли

пліч-о-пліч та виконували поставлені завдання.

Дякую за вашу сумлінну щоденну працю, наполегливість і високий професіоналізм. Бажаю Вам Божої опіки, міцного здоров'я, добробуту, нових здобутків та реалізації блискучих ідей.

Від себе і всього колективу висловлюю щире подяку Церкві, владі, органам місцевого самоврядування, установам, організаціям, підприємствам і громадянськості за співпрацю.

Особлива подяка і шана Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України за мудре керівництво, сприяння і всебічну підтримку, а також, Франкфуртському зоологічному товариству за фінансову підтримку діяльності установи, Українському товариству охорони птахів і всім тим хто впродовж цих років сприяв функціонуванню і розвитку Національного природного парку «Гуцульщина».

В цей важкий для нашої країни час єднаймося в боротьбі та молитві до Господа Бога за перемогу у визвольній війні над рашизмом, розбудову незалежної, могутньої України!

ЮРІЙ СТЕФУРАК,
директор НПП «Гуцульщина»

14 квітня 2022 року Верховна Рада України признала нового міністра захисту довкілля та природних ресурсів України - Руслана Стрільця.

З липня 2020 року Руслан Олександрович займав посаду заступника міністра захисту довкілля та природних ресурсів України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. А з листопада 2021 року тимчасово виконував обов'язки Міністра.

Вже впродовж 50 років 5 червня кожного року світ відзначає день довкілля. Тільки одна Земля - гасло щогорічного Дня Довкілля.

Сьогодні увага всього світу прикута до України. Для нас цей день особливий.

Руслан Стрільць, міністр захисту довкілля та природних ресурсів України, привітав українців зі святом та подякував кожному захиснику довкілля.

З нагоди відзначення Всесвітнього дня охорони довкілля, за високий професіоналізм, сумлінну плідну працю і вагомий внесок у справу охорони і збереження довкілля Почесною грамотою Кабінету Міністрів України нагороджено майстра з охорони природи Косівського природоохоронного науково-дослідного відділення Національного природного парку «Гуцульщина»

Шевчука
Олександра Олександровича

З перших днів війни він героїчно виконує свій обов'язок перед Вітчизною в лавах Збройних Сил України.

14 травня 2022 року виповнилося 20 років з часу виходу Указу Президента України «Про створення національного природного парку «Гуцульщина»

За двадцятирічний період нами пройдено нелегкий шлях. Це час становлення, час боротьби за справедливість, час виходу на міжнародну арену. Кожен співробітник Парку зробив свій вагомий внесок в досягнення спільної справи – збереження навколишнього природного середовища.

Ми мали багато планів на цей день, але війна змусила змінити пріоритети. Колективом Національного парку прийнято рішення відзначити ювілейну дату акцією з озеленення території та спільною молитвою.

Тому день розпочали із загальнонаціональної хвилини мовчання і вшанували пам'ять загиблих героїв у війні з росією. Далі відбулась

нарада колективу, під час якої коротко підвели підсумки діяльності установи. Відтак на території дендросаду, біля адмінприміщення НПП «Гуцульщина», працівники посадили 20 саджанців дерева канадського, що символізує період функціонування установи.

В травні християни з особливим піднесенням моляться до Пречистої Богородиці. Тож в цей день, біля каплички розташованої на уч. «Скалка», в урочищі «Голиця» НПП «Гуцульщина», збудованої мешканцем м. Косів Іваном Баранюком та поновленої працівниками Парку, відбувся Молебень до Матері Божої (Маївка). Відправу служили отці-декани: Роман Іванюлик (УГКЦ), Іван Близнюк (ПЦУ Коломийська єпархія),

Петро Дяків (ПЦУ Івано-Франківська єпархія) та отець Василь Павлюк (ПЦУ Коломийська єпархія). З нагоди ювілею колектив НПП «Гуцульщина» нагороджено грамотою Коломийської єпархії УГКЦ. Намаскінець, зі словами вдячності за співпрацю, до всіх присутніх звернувся директор НПП «Гуцульщина» Юрій Стефурак.

В заходах також взяли участь голова Косівської районної військової адміністрації Наталія Кучма та староста Черганівського старостинського округу Косівської міської ради Микола Яремін.

КАТЕРИНА ШЕВЧЕНКО,
начальник відділу еколого-освітньої роботи НПП «Гуцульщина»

Міжнародна співпраця та реалізація грантових ініціатив НПП «Гуцульщина»

НПП «Гуцульщина» є важливою ланкою міжнародної співпраці та зовнішніх фінансових надходжень для регіону. Такі надходження реалізуються через численні виграни та впроваджені гранти, переважно природоохоронного, рекреаційного та дружнього до довкілля напрямку.

Найбільш масштабним, довготривалим і одним із найрезультативніших, в природоохоронному аспекті, є проект «Збереження Карпатських Пралісів», який із 2019 року реалізується як новий проект «Підтримка довгострокових ініціатив природоохоронних територій щодо збереження пралісів та старовікових лісів в Українських Карпатах з метою збереження їх природоохоронної та кліматичної функціональності». Проект впроваджує ГО «Українське товариство охорони птахів» у співпраці із Франкфуртським зоологічним товариством за фінансової підтримки Міністерства охорони довкілля Німеччини. Завдяки реалізації проекту працівники НПП «Гуцульщина» отримали формений одяг та обладнання (фотопастки, бекодери, оргтехніку) на загальну суму 3807905,20 грн. Зазначені надходження дозволяють якісніше виконувати природоохоронні заходи, зокрема, проводити моніторинг біорізноманіття та індикаторних видів, науково обґрунтовувати питання розширення ПЗФ, здійснювати патрульні обстеження, реєструвати інциденти за допомогою SMART програми на телефонах тощо. Також важливим аспектом реалізації проекту є взаємодія із громадами. Працівники парку беруть участь у розробці Стратегій розвитку місцевих територіальних громад і мають змогу координувати природоохоронну роботу законодавчо на місцевому рівні. Однією із перспективних форм такої взаємодії є створення підприємства, дружнього до довкілля, а саме «Центру гуцульського коня», що поєднає в собі збереження місцевих традицій, популяризацію і економічний розвиток регіону а також збереження аборигенної породи гуцульських коней.

У 2021 р. НПП «Гуцульщина» виступив партнером заходу, організованого Grassroots Institute (Cananda), який об'єднав 66 організацій із 70 країн Світу. Науковці НПП «Гуцульщина» також взяли участь у роботі заходу, що сприяє підвищенню іміджу Парку серед міжнародної наукової спільноти.

У 2021 р. французький фонд Yves Rocher відзначив співробітницю Парку - Марію Пасайлюк I премією «Земля жінок 2021» в Україні за проект «Відтворення рідкісного, їстівного, лікувального гриба *Polyporus umbellatus*». Премія «Земля Жінок» –

це один з проектів Фонду Yves Rocher, метою якого є підтримка жінок у їх боротьбі за збереження довкілля. Програма допомагає авторкам екопроектів бути почутими, а також надає грошові дотації на подальший розвиток їхніх ініціатив. В рамках проекту заплановано збереження та відтворення у гриба *Polyporus umbellatus* у природних умовах на території Парку.

Проекти «Відродження гуцульського конярства на Прикарпатті», «Відродження зникаючих порід тварин на Гуцульщині», «Карпатський проект», а також проект «Передача досвіду та допомога в розведенні та використанні гуцульської породи коней в Україні», були ініційовані та реалізовані НПП «Гуцульщина», а фінансувалися за кошти Міжнародної благодійної фундації «Хайфер Продакт Інтернешнл» та Польсько-Американсько-Української Ініціативи про співпрацю.

У 2019 та 2020 рр. на території НПП «Гуцульщина» реалізувалися рекреаційні проекти, зокрема, знакування двох еколого-пізнавальних стежок «Чотири дороги» та «Хребтом Карматура». Екостежки розглядалися та рекомундувалися до знакування Обласною комісією зі знакування туристських маршрутів (шляхів) та фінансувалися з регіональної програми розвитку туризму на 2016-2020 рр.

Згідно вимог багатьох грантодавців, запити на фінансування можуть надавати не тільки державні організації, а й громадські. Тому при НПП «Гуцульщина» ще у 2003 р., була створена громадська організація «Спадщина Гуцульщини», що відзначилася численними реалізованими проектами на території нашого регіону, а саме:

У 2004 році організацією реалізовано грант «Водно-болотні угіддя Косівщини» підтриманий урядом Нідерландів.

Впродовж 2004-2005 рр., у співпраці із Британською Радою в Україні, реалізовано проект «Впровадження природоохоронних засад агрокультури на Косівщині для сталого розвитку регіону». А у 2011 р. реалізовано проект «Розширення, вдосконалення існуючих та створення нових туристичних послуг з етнотуризму на Гуцульщині».

У 2018 р. ГО «Спадщина Гуцульщи-

ни», у співпраці з Парком, реалізовували проект «Створення інтерактивного еколого-пізнавального центру на базі науково-просвітницького центру НПП «Гуцульщина», що фінансувався Міністерством закордонних справ Чеської Республіки в рамках «Програми екологічних громадських ініціатив для Сходу та Заходу України». В результаті проекту на базі центру проводяться численні еколого-освітні, рекреаційні та наукові заходи, що сприяють екокультурній обізнаності відвідувачів та збільшенню туристичної привабливості краю.

У 2019 р. за фінансування Косівської районної ради, в рамках першого конкурсу з визначення проектів, розроблених інститутами громадського суспільства, реалізовано проект «Врятований з вулиці чотирилапий друг». Втіленням проекту частково було вирішено проблему збільшення популяції безпритульних собак та котів завдяки їх прилаштуванню у родини. В цьому ж році Косівська райрада профінансувала ще один проект «Усвідом свою відповідальність – стерилізуй домашніх котів і собак». Проект виконувався у співпраці із міськрадою м. Косів. Результатом проекту стало виготовлення та встановлення банера відповідної тематики у м. Косів.

Також у 2019 р., в рамках «Програми екологічних громадських ініціатив для Сходу та Заходу України», реалізовано проект «Громадська екологічна толока «За чисту Гуцульщину». Результатом проекту стало придбання фотопасток з метою їх встановлення у найбільш відвідуваних місцях та зонах відпочинку Парку. Фінансування проекту забезпечувало Міністерство закордонних справ Чеської Республіки.

У 2020 р. за фінансування Косівської районної ради, в рамках другого конкурсу з визначення проектів, розроблених інститутами громадського суспільства, реалізовувався проект «Патріотизм в гуцульським стилі». Результатом проекту стало створення моделі-макета-конструктора хати-гражди, що сприяло збереженню етнокультурних традицій регіону, розвитку туризму та рекреації. Також у 2020 р., на тих же умовах фінансування, був реалізований проект «Від гаджетів до реального життя в ритмі охорони природи». В рамках проекту школярів навчили визначати чистоту води методом біоіндикації за індексом ТВІ.

Таким чином, фахівці НПП «Гуцульщина» мають значний досвід в плануванні та реалізації грантових ідей. А їх екологічне бачення вирішення проблем дозволяє отримувати фінансові пропозиції для здійснення задуманого.

ЮРІЙ СТЕФУРАК,
директор НПП «Гуцульщина»

Під час онлайн-зустрічі з координаторами проекту «Збереження Карпатських пралісів»

Наукові здобутки

Наукові надбання Парку, без перебільшення, є одними із найбільш значущих серед установ ПЗФ. У 2020 році ми пройшли атестацію як наукова установа та отримали II класифікаційну групу, а у 2021 р. розпочали надавати платні послуги, пов'язані із науково-дослідницькою діяльністю «Аналіз та погодження наукових обґрунтувань щодо отримання лімітів на використання природних ресурсів...».

Всі наші наукові здобутки можливі завдяки визначним природним багатствам нашого краю та нашій безупинній праці щодо їх охорони! Так, станом на 01.01.2022 р. на території НПП «Гуцульщи-

на» зареєстровано 2548 видів вищих, нижчих рослин та грибів, в тому числі 87 видів рослин і грибів, включені до Червоної книги України, 24 до Регіонального червоного списку та 378 видів охороняються міжнародними конвенціями, ратифікованими Україною. Список тварин станом на 01.01.2022 р. налічує 2307 видів, в тому числі 109 видів включені до Червоної книги України, 118 видів – до Червоної книги Українських Карпат та 450 видів тварин Парку включені в списки Міжнародних конвенцій, ратифікованих Україною. Науковці Парку виконують програми і теми:

«Ренатуралізація тису ягідного», «Збереження генфонду гуцульської породи коней», «Відтворення рідкісних аборигенних деревно-чагарникових видів рослин», «Збереження та відтворення рідкісних видів макроміцетів», «Дослідження біологічно активних речовин грибів», «Переформування похідних деревостанів», «Моніторинг лісів Косівщини», «Структура, динаміка, раціональне використання і охорона ландшафтів Покутських Карпат», «Флора НПП «Гуцульщина», аналіз і охорона», «Аналіз біолого-екологічних властивостей інтродуцентів НПП «Гуцульщина», «Збереження матеріально-культурної та історико-археологічної спадщини Гуцульщини», «Борові та суборові типи лісу в українських Карпатах: класифікація та доповнення». В останні роки в діяльність НПП «Гуцульщина» активно впроваджувалися ГІС (географічні інформаційні системи) зокрема ArcGIS, QGIS, SMART, з допомогою яких здійснюється збирання, зберігання, опрацювання, відображення просторових даних.

В парку з часу створення функціонує науково-дослідний відділ, а з 2005 р. лабораторія екологічного моніторингу. Систематична інвентаризація флори і фауни, грибів, фенологічні спостереження, метеорологічні спостереження, контроль радіаційного фону, аналітичний і біоіндикаційний контроль

чистоти води у основних річках району, інвентаризація і опис наших потічків, джерел, вивчення фізико-географічних процесів на території НПП «Гуцульщина», закладка та моніторинг постійних пробних площ та постійних пунктів спостережень, оцінка антропогенного впливу та дотримання вимог Міжнародних конвенцій – це неповний перелік завдань, покладених на науковців, і до виконання яких ми підходимо дуже ретельно, вкладаючи у виконання всі свої знання та уміння.

Варто зазначити, що в установі кількість наукових працівників, згідно штатного розпису, становить 9 осіб, з яких 7 кандидатів наук на чолі з директором НПП «Гуцульщина». Тільки впродовж 2020-2021 рр. були захищені дві кандидатські дисертації, а щороку на основі результатів досліджень вище зазначених тем, а також результатів досліджень, проведених в рамках програми Літопису природи, ми публікуємо 25-35 наукових праць. Нас знають у цитованих міжнародних виданнях, що видаються в США, Китаї, Італії, Чехії, Тайланді, Молдові, Польщі, Німеччині. Ми є авторами та співавторами 14 наукових і науково-популярних монографій, науково-популярно-пізнавальної книги для дітей, пізнавально-популярнізацийних матеріалів щодо рідного краю.

В нас діє Науково-просвітницький центр, де облаштовані кімнати-музеї мікології, ентомології, дендрології, геології,

В лабораторії екологічного моніторингу

Науково-просвітницький центр. Кімната-музей ентомології

фітокомпозицій, гербарна кімната, орнітологічна та кімната бондарства, мікологічна лабораторія та працюємо над створенням музею «Гуцульська світлиця». Науковці систематично поповнюють експозиційні колекції та наукові фонди для того, щоб відвідувачі змогли отримати розлогішу інформацію та якіснішу подачу про репрезентативність біорізноманіття нашого краю.

З нагоди відзначення ювілейних дат НПП «Гуцульщина» ми організували та провели Міжнародні конференції (2017, 2012 рр.). Наша діяльність сприяє економічному розвитку громад.

У зв'язку із територіальною реформою, що завершилася наприкінці 2020 року, 2021 рік став роком активної співпраці із громадами Косівського району. Із Косівською міською, Рожнівською і Космацькою сільськими, Кутською і Яблунівською селищними радами підписані Меморандуми про

співпрацю. Слід відмітити, що рівень довіри громад до Парку виявився високим, адже науковці та фахівці взяли участь у розробці Стратегій розвитку територіальних громад Косівського району. Це значущий крок в розумінні підтримки природоохоронної справи органами місцевого самоврядування та того, що наші надбання позитивно впливали і впливатимуть на розвиток ТГ.

Зауважимо, що діяльність Парку спільно з громадою та малим бізнесом видається найбільш перспективною та сталою, адже збереження природних ресурсів, розвиток рекреаційної інфраструктури та екотуризму, формування екологічної культури суспільства, наукова діяльність, а також, залучення недержав-

них коштів та реалізація міжнародних і вітчизняних проєктів, грантів та програм сприятиме зміцненню не тільки матеріально-технічної бази парку, а й створенню робочих місць для населення та соціально-економічному розвитку регіону, загалом.

Ми працювали, працюємо і будемо працювати на благо природи заради нашого з Вами майбутнього у чистому довкіллі!

МАРІЯ ПАСАЙЛЮК,
заступник директора
з наукової роботи
НПП «Гуцульщина»

Моніторинг екосистем

В основі всіх наукових досліджень НПП «Гуцульщина» лежить моніторинг екосистем та його аналіз. Адже зібрані та проаналізовані дані дозволяють проєктувати та впроваджувати ряд природоохоронних, рекреаційних, еколого-освітніх та інших заходів.

За час функціонування НПП «Гуцульщина», працівниками науково-дослідного відділу та науковцями інших установ, створено потужну моніторингову мережу стаціонарів на територіях Парку та в їх околицях. Так, на території НПП закладено:

- мережу постійних пунктів спостережень (ППС) з 15 шт. I-го рівня моніторингу лісових екосистем;
- мережу постійних пробних площ (ППП) з 11 шт. II-го рівня моніторингу лісових екосистем, що поступово трансформувалися в комплексні постійні пробні площі, на яких проводиться спостереження за всією біотою екосистем Парку;
- мережу гідропостів, зокрема, 5 для дослідження хімічного складу вод та 5 для біоіндикаційного аналізу;
- мережу фенопостів (24 шт.) та феномаршрутів (3 шт.) призначених для спостереження за фенофазами розвитку рослин та тварин, кліматичними явищами, тощо;
- метеопост для фіксування кліматичних показників;
- цілу низку відтворювальних ділянок рідкісних видів рослин та грибів (понад 50 об'єктів).

Лісовий фонд НПП «Гуцульщина» займає 99% від загальної площі Парку та 74,3% від загальних площ лісів Косівщини і складає 31918,5 га. Відповідно до цього, основна увага приділяється саме моніторингу лісових біоценозів, який здійснюється на двох загальнодержавних рівнях моніторингу.

I-ий рівень моніторингу передбачає проведення спостережень на мережі ППС. Ця мережа на території Парку

була створена у 2005 році та передбачала закладку 15 постійних пунктів спостереження у завчасно визначених місцях, за допомогою координатної сітки розміром 16x16 км. Обстеженнями передбачається здійснення оцінки стану лісових екосистем та їх стійкості до навколишнього середовища. Проаналізувавши описи моніторингу ППС можна стверджувати, що за 20 років відбулося масове всихання смерекових лісів штучного походження. Пік такого всихання припадає на 2009-2012 роки. В останні роки спостерігається

масове плодоношення основних деревних порід, зменшення темпу всихання дерев та їх пошкодження листогризами тощо. Отже, екосистеми парку стають стабільнішими та стійкішими. Однак, слід відмітити, що деякі ППС були знищені іншими лісокористувачами шляхом вирубок, тому виникла необхідність закладки нових ППС неподалік зруйнованих. Такі фактори суттєво впливають на якість аналізу змін стану лісових екосистем, оскільки бажано здійснювати описи одних і тих самих дерев.

II-ий рівень моніторингу передбачає здійснення спостережень на комплексних постійних пробних площах. Від початку створення Парку, ППП закладалися в найбільш типових лісових екосистемах і до 2010 року їх налічувалося 5 шт. Проте, проаналізувавши лісовий фонд та здійснивши ряд ботанічних досліджень, було встановлено, що

На постійній пробній площі

Водоспад в с. Снідавка

на території Парку поширена значна кількість лісових рослинних угруповань (понад 20 шт.) занесених до Зеленої книги України. Тому після 2010 року ППП закладалися у зазначених рідкісних угрупованнях з метою їх моніторингу та розробки заходів щодо відтворення. Станом на сьогодні у НПП «Гуцульщина» функціонує 11 ППП, серед яких найбільш репрезентативними є ППП в букових деревостанах. Це пояснюється тим, що найчисельнішими деревостанами Парку є саме букові, відповідно і найбільша кількість рідкісних угруповань виявлена в цих лісах. Практичними результатами систематичних спостережень на ППП стало підтвердження того, що штучні деревостани смереки європейської на території Косівщини, в межах абсолютних висот 360-800 м н.р.м., є, практично, приреченими на поступове всихання та на заміну корінними породами – буком лісовим та ялицею білою. Також було виявлено всихання дерев ялиці білої в Косівському ПНДВ і встановлено причини – бактерії роду *Ervinia* та *Pseudomonas*. Вжито заходів щодо припинення розповсюдження цього шкідника. На ППП №6 встановлено, що сосна кедрова європейська здатна масово шишконосити, проте, через масове поїдання недосплого насіння кедрівками, майже немає змоги відновитися, а через інтенсивний антропогенний вплив - скорочується її і так мала популяція.

Мережа гідропостів створена для систематичного моніторингу якості вод річок території Косівського району. Тричі на місяць здійснюється забір вод на відповідних гідропостах, з метою їх лабораторного дослідження за 12-ма хімічними показниками. Також на гідропостах систематично проводяться біоіндикаційні дослідження якості вод, шляхом виявлення різних індикаційних видів безхребетних організмів. Загалом, за результатами довгострокових досліджень, якість вод наших річок не погіршилася.

Мережі фенопунктів та

феномаршрутів розроблялися одразу із створенням Парку, з метою фіксування основних фаз розвитку рослин та життєдіяльності тварин. До проведення цих досліджень залучалися не лише науковці, але й працівники служби державної охорони. Зокрема, за кожним інспектором з охорони природи було закріплено фенологічний пункт спостереження, на якому проводилися відповідні дослідження. Всі інспектори вели фенологічні щоденники, а в останні роки частина інспекторів використовує SMART систему моніторингу, в рамках виконання проекту «Збереження Карпатських пралісів». Всі результати узагальнюються і описуються в сьомому розділі літопису природи.

Клімат є одним із найважливіших чинників формування біологічного різноманіття всіх екосистем. Відповідно, надзвичайно важливим є моніторинг кліматичних показників, який в НПП «Гуцульщина» проводиться з часу його створення. Спочатку це були кліматичні спостереження на організованому метеомайданчику, де фіксувалися показники: температура повітря (термінова, максимальна, мінімальна), температура поверхні ґрунту (термінова, максимальна, мінімальна), швидкість та напрямки вітру, кількість та інтенсивність опадів, атмосферний тиск, відносна вологість повітря, тривалість сонячного саява. На сьогоднішній день метеоспостереження проводяться за допомогою цифрової метеостанції Weather center, котра фіксує всі зазначені показники. Загалом, упродовж 2005-2022 рр., середньорічна температура повітря підвищилася на 2°C. Спостерігалися роки з недостатньою та надмірною кількістю опадів. А в 2007 та 2021 роках не зафіксовано метеорологічної зими (середньомісячна температура повітря вище 0°C).

З метою збільшення біологічного різноманіття екосистем парку, науковцями здійснюються роботи з відтворення рідкісних видів рослин, тварин та грибів. Так, впродовж 2002 – 2022 років, розро-

блено ряд науково-дослідних програм з відтворення рідкісних видів, зокрема тису ягідного, квітковісника арчера, геріція кораловидного, спарасіса, сосни кедрової європейської, сови довгохвостої. Після опрацювання теоретичних аспектів, науковці Парку реалізують на практиці методику відтворення рідкісних видів, шляхом закладки експериментальних відтворювальних ділянок. Так, починаючи з 2005 року і до нинішнього часу, було створено 38 відтворювальних ділянок тису ягідного, шляхом посіву насіння та одну ділянку піднаметових лісових культур, шляхом висадки саджанців. Вдалося зібрати насіння та виростити сіянці сосни кедрової європейської. На закладених 4-ох відтворювальних ділянках квітковісника арчера, отримані дуже хороші результати та була подана пропозиція щодо вилучення цього виду зі списку Червоної Книги України. При формуванні чергового видання Червоної Книги України, зазначена пропозиція врахована. Для відтворення рідкісної сови довгохвостої було встановлено 10 штучних гніздівель. Цього року вперше спостерігалось заселення виду в деякі із гніздівель, а в одній із них було зафіксовано пташеня.

Отже, моніторингові дослідження, що проводяться науковцями Парку, є надзвичайно важливими як для збереження та відтворення екосистем НПП «Гуцульщина», так і Карпат загалом.

ОЛЕГ ПОГРІБНИЙ,
начальник науково-дослідного
відділу НПП «Гуцульщина»
ВАСИЛЬ ЛОСЮК,
науковий співробітник лабораторії
екологічного моніторингу
НПП «Гуцульщина»

Екологічна освітньо-виховна діяльність є одним з найбільш помітних, для пересічної людини, напрямів діяльності установ природно-заповідного фонду. Адже це робота з місцевим населенням, відвідувачами різних вікових категорій.

Національний природний парк «Гуцульщина» сприяє розвитку природоохоронного та екологічного руху із залученням усіх верств населення: від дитячих дошкільних закладів, закладів освіти до екологічних організацій, установ, органів влади, місцевого самоврядування та громадськості.

Перед екоосвітними Парку щодня стоять запитання: як показати унікальність природи і довести доцільність її збереження? як продемонструвати цінність певних природоохоронних територій? як, зрештою, донести важливу інформацію дітям, дорослим? Відповідь - організація спільних заходів - акцій, уроків, екскурсій, фестивалів, конкурсів та інших подій.

З початку створення НПП «Гуцульщина» в його структурі функціонував відділ рекреації та екологічної освіти. З перших днів діяльності установи працівники відділу наполегливо працювали над створенням сприятливих умов для рекреантів та організували різноманітні еколого-освітні заходи. Саме в цей період започатковано регіональний, а згодом районний молодіжний екологічний фестиваль «Гірська веселка»; екологічний КВК «За чисте довкілля»; свята-конкурси «Коляда» та «Зимуючі птахи». На базі НПП у перші роки його функціонування були проведені: міжнародний екологічний форум «Екотопія - 2003», музичний етнофестиваль «Шешори», перший наметовий табір. Варто згадати і про створення

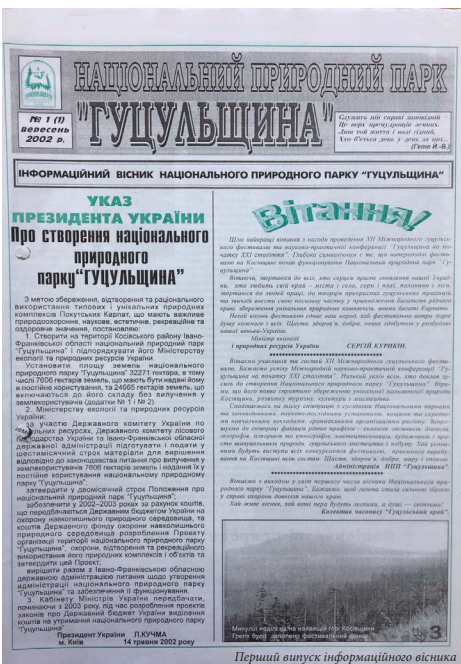
макету інформаційного вісника Національного природного парку «Гуцульщина», пілотний випуск якого був надрукований у перші місяці роботи Парку. У 2006 році національним парком у співпраці із Міністерством екології та природних ресурсів України, Косівським інститутом прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ видано книгу «Формування екологічної культури молоді».

Цікавим екоосвітнім проектом, реалізованим Нацпарком та регіональною громадською організацією «Спадщина Гуцульщини», став виїзний екоекотур «Довкілля Косівщини». В рамках проекту працівники Парку подавали, в різних формах, інформацію про рослини і тваринний світ Косівщини, екологічні проблеми краю та шляхи їх

розв'язання.

З кожним роком питання екологічної освіти, формування екологічної свідомості набирало все більшого значення не лише в Україні, а й у світі. Поряд з цим, зростали і запити відвідувачів Парку щодо організованого тут відпочинку. Тому, у 2011 році, керівництвом установи прийнято рішення виділити у структурі НПП «Гуцульщина» окремі відділи рекреації та екологічної освіти. А з 1 березня 2019 року відділ перейменовано у відділ еколого-освітньої роботи.

КАТЕРИНА ШЕВЧЕНКО,
начальник відділу еколого-освітньої роботи НПП «Гуцульщина»

Фрагменти еко-фестивалю «Гірська веселка»

ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СЬОГОДНІ

З перших років функціонування НПП і по сьогоднішній день Парк тісно співпрацює з Косівським районним відділом освіти (до 2021 року). З 2021 року у зв'язку з реформою децентралізації шляхом добровільних об'єднань суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст співпраця продовжується із відділами освіти Косівської міської ради, Кутської та Яблунівської селищних рад, Рожнівської та Космацької сільських рад.

З метою популяризації екологічних знань, залучення молоді до активної природоохоронної діяльності, формування екологічного світогляду підростаючого покоління екоосвітяни парку організовують та проводять різні заходи:

Еко заняття на природі

Учасники шкільного ПНДВ під час екологічної акції

фестивалі, конкурси, свята, заняття, квести тощо. У співпраці із закладами освіти у галузі екологічної освіти НПП «Гуцульщина» щорічно проводить більше 20 заходів. Так, дев'ятнадцять років поспіль, еко-фестиваль «Гірська веселка» гуртував та об'єднував юних природолюбів – здобувачів освіти освітніх закладів Косівщини, вихованців закладів позашкільної освіти, молодіжні громадські організації. Навесні 2016 року, НПП «Гуцульщина» у співпраці з сектором у справах молоді та спорту райдержадміністрації, Косівським районним та Яблунівським центрами дитячої творчості, започаткували проведення районного фестивалю «Земля – наш спільний дім». У відповідний час відбувались також конкурси «Джміль та бджілка», «Цікава загадка природи мого краю», «Лелека», «Свято зимуючих птахів», «Коляда», конкурс екологічних коміксів «Пташки взимку».

Вагоме місце у еколого-освітній діяльності НПП «Гуцульщина» займають екологічні акції, під час яких з учасниками проводяться екологічні уроки, бесіди, лекції, ведеться роз'яснювальна робота з місцевим населенням. Щорічно проводяться акції «Збережемо першоцвіти», «Посади дерево», «Збережемо лісову красуню» та ін. Іншим важливим методом здійснення еколого-освітньої діяльності є інформаційна кампанія та відзначення впродовж року екологічних дат: Всесвітній день дикої природи, Міжнародний день лісів, Всесвітній день водних ресурсів, День Довкілля, Міжнародний день Матері-Землі тощо. Еко-події висвітлюються впродовж року для учнівської молоді під час вїзного еколекторію «Довкілля Косівщини», а згодом в рамках екологічних лекцій і бесід «Я живу поряд з національним природним парком».

У науково-просвітницькому центрі парку діє інтерактивний еколого-пізнавальний центр. Еко-центр створений у рамках проекту «Програма екологічних громадських

ініціатив для Сходу та Заходу України», що реалізовано Фондом розвитку ГО «Західноукраїнський ресурсний центр» спільно з Міністерством екології та природних ресурсів України, за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки. Тут проводяться еко-просвітницькі заходи за методами неформальної освіти з використанням інтерактивного обладнання, а також відбуваються конференції, семінари, тренінги.

Одним з ефективних напрямків діяльності відділу еколого-освітньої роботи є організація шкільних природоохоронних наукодо-дослідних відділень. (ПНДВ). Впродовж 20 років діяльності Парку такі об'єднання функціонували при різних закладах освіти (Пістинському ліцеї, Косівському РЦДТ, Косівському ліцеї №1 ім. Я. Мудрого, Смордянській загальноосвітній санаторній школі-інтернат I-II ступенів). Сьогодні шкільне ПНДВ діє при Шешорській гімназії ім. В. Чорновола.

Варто зазначити, що хорошою традицією стало проведення таборів різного спрямування на території НПП «Гуцульщина». Вперше екологічний наметовий табір був проведений у 2003 році. А останніми роками фахівці з еколого-освітньої роботи Парку проводять різноманітні пізнавальні заходи учасникам християнських таборів «Веселі канікули з Богом», які організовуються при храмах Косівщини.

Інформування та спілкування з відвідувачами Парку, місцевим населенням відбувається також через інформаційно-видавничу діяльність. Присутність НПП «Гуцульщина» в соціальних мережах та функціонування сайту Парку – є сьогодні необхідністю, враховуючи і той факт, що з 2020 року більшість установ перейшли в онлайн формат через пандемію COVID-19 та війну.

УЛЯНА БАГРІЙЧУК,
заступник начальника
відділу еколого-освітньої
роботи НПП «Гуцульщина»

Одним із видів діяльності Національного природного парку «Гуцульщина» є туристично-рекреаційна. На регіональному рівні НПП «Гуцульщина», у рекреаційно-туристичній сфері, спеціалізується на використанні природних ресурсів Покутських Карпат та популяризації культурної спадщини Гуцульщини. Територіальна політика розвитку рекреаційно-туристичної сфери Парку базується на просторовому поєднанні рекреаційно-туристичних пропозицій на території установи та туристичних об'єктів у населених пунктах регіону. Зокрема, серед таких пропозицій можна виділити еколого-пізнавальні стежки, зони відпочинку, джерела мінеральних вод, букові та ялицево-букові старовікові ліси, а також, Маєток Святого Миколая, Науково-просвітницький центр, Пасіку Святого Миколая та ін. Розробкою туристично-рекреаційних пропозицій Парку, створенням умов для організованого екотуризму і відпочинку, обґрунтуванням і встановленням допустимого рівня рекреаційного навантаження на природні комплекси займається відділ рекреації НПП «Гуцульщина».

Еколого-пізнавальні стежки: За роки діяльності установи працівниками відділу рекреації розроблено і прознаковано 13 еколого-пізнавальних стежок та один веломаршрут загальною протяжністю близько 90 км. Знакування туристичних шляхів – вкрай необхідна річ. Знаки полегшують пересування й роблять мандрівку безпечною. Окрім того, мандрівки знакованими маршрутами стають дедалі популярнішими серед відвідувачів Парку, а розробка екомаршрутів та популяризація екотуризму є дуже важливим чинником збереження природи, зменшення антропогенного навантаження та рівня дигресії ґрунтів.

Еколого-пізнавальні стежки НПП «Гуцульщина» прокладені до найпривабливіших куточків Парку і доступні для всіх категорій відвідувачів. Вздовж маршрутів облаштовані місця для короткотривалого відпочинку з альтанками, лісовими меблями, інформаційними та еколого-просвітницькими стендами, вказівниками. Особливою популярністю серед туристів користуються маршрути «До оглядового майданчика на

гору Острій», «На гору Михалків», «До сірководневого джерела на річці Воїлиця», «На полонину Росохата», «На озеро Лебедин», «Чотири дороги».

Новим етапом щодо розробки та прокладання екостежок, стала співпраця відділу рекреації з Комісією із знакування туристських маршрутів (шляхів), що створена у березні 2019 року при управлінні міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації. У співпраці із Комісією та за фінансування ОДА, у НПП «Гуцульщина» прознаковано комплексну екостежку «Чотири дороги», що включає маршрути «На Зіняків верх», «Попід Каменистий», «На Клифу», «До Шешорських гуків» та екостежку «Хребтом Карматура».

За основу знакування Комісією прийнята так звана «карпатська» система, що знайшла своє застосування переважно у всіх державах Карпатського регіону. Відповідно до зазначеної системи у НПП «Гуцульщина» прознаковано веломаршрут та 11 з 13 екостежок. Оновлення знакування решти екостежок планується цього року.

Під час еколого-мистецького пленеру «Друзі лісу»

Рекреаційні зони та місця відпочинку: Окрім розробки туристичних маршрутів працівники відділу рекреації, разом із господарниками Парку, здійснюють благоустрій та облаштування зон відпочинку лісовими меблями, альтанками, еколого-освітніми та інформаційними стендами, вказівниками тощо. За роки функціонування НПП «Гуцульщина», спільними зусиллями облаштовано понад двадцять таких зон та місць відпочинку. Зокрема, найбільшою популярністю у відвідувачів користуються місця відпочинку на еколого-пізнавальних стежках «На гору Острий» (де встановлено альтанку та оглядовий майданчик), «На полонину Росохата» (встановлено альтанку), «На Зіняків верх» (встановлено альтанку та облаштовано джерело), «До сірководневого джерела на річці Волійця» (встановлено аль-

танку, змонтовано місток та дерев'яний навіс над джерелом), а також, місця відпочинку з альтанками вздовж дороги Косів – Пістинь, в урочищі Двірок, в урочищі «Скалка» (оновлено капличку Божої матері, проведено благоустрій території). Великі зони відпочинку облаштовані на території Маєтку Святого Миколая, Науково-дослідного розсадника/Пасіки Святого Миколая. А нещодавно створено нову цікаву та колоритну зону відпочинку біля адмінкорпусу Парку з альтанками різної місткості, гойдалками (одна з яких заввишки шість метрів), пісочницею, декоративними елементами – водним млином та млином вітряком, фотозонами.

Пасіка та Маєток Святого Миколая: Великими рекреаційними об'єктами НПП «Гуцульщина» є Пасіка Святого Миколая та Маєток Святого Миколая.

За роки діяльності установи працівники відділу рекреації брали активну участь у створенні зазначених об'єктів та забезпеченні їх функціонування. Зокрема, Пасіка Святого Миколая не тільки те місце де розводять аборигенну карпатську породу бджіл, територія її має й велику рекреаційну цінність. Задля приваблення відвідувачів до цієї надзвичайно цікавої місцини, працівниками відділу рекреації прознаковано «бджолиний» веломаршрут, який поєднує тематичну виставкову експозицію «Гуцульська пасіка в історичному розрізі - від дуплянки до розумного вулика», що у Науково-просвітницькому центрі НПП «Гуцульщина» та Пасіку Миколая з її чудернадськими вуликами, апітерапевтичним будиночком, відпочинковою зоною, інформаційними та еколого-просвітницькими стендами.

Проводиться благоустрій і території Маєтку Святого Миколая. Оскільки щороку Маєток приймає велику кількість відвідувачів, то постійно здійснюються роботи з ремонту та оновлення кімнат будинку, благоустрою довколишньої території. Зокрема, в останні роки встановлено нові еколого-просвітницькі стенди на «Екостанції», оновлено інтер'єр кімнати «Новорічно-різдвяної прикраси», створено новий експонат «Дерево НПП «Гуцульщина», яке прикрашає другий поверх будинку, оформлено тематичну фотозону, оновлено стенди біля будиночків ремесл, для дітей з особливими освітніми потребами створено інтерактивні стенди «Сліди тварин» і «Шишки деревних порід» та ін.

Фестивалі, конкурси, тематичні заходи:

Працівники відділу рекреації організовують та проводять велику кількість еколого-мистецьких фестивалів, конкурсів, пленерів, квестів. Так, вже декілька років поспіль проводиться еколого-мистецький пленер «Друзі лісу», заочний фотоконкурс «Моя мальовнича Косівщина», організовуються заходи присвячені відзначенню Всесвітнього дня туризму (туристичні квести для дітей, подорожі та відвідини майстер-класів тощо). А також, більш масові дійства за підтримки і співорганізації усіх працівників Парку та місцевої влади – це фестивалі, що відбуваються у еколого-просвітницькому центрі «Маєток Святого Миколая» («Новорічно-різдвяна іграшка» і «Веснянки у Миколая») та ін.

Працівники відділу беруть активну участь у форумах, конференціях, тренінгах, семінарах, у т.ч. і закордонних («Семінар з управління готелем і туризмом 2019», що проходив в КНР), присвячених питанням туризму та рекреації. З метою промоції туристичного потенціалу, публікуються тези, статті, замітки про рекреаційну діяльність НПП «Гуцульщина» в інтернет ресурсах Парку, у збірниках всеукраїнських та міжнародних конференцій, фахових виданнях.

НАДІЯ КОПЕР,
начальник відділу рекреації
НПП «Гуцульщина»

Дитинство – особлива і неповторна пора людського життя. Малеча сприймає навколишній світ крізь призму безлічі яскравих картинок, через спілкування з рідними й близькими, ровесниками та друзями. Дітям властива віра в казку, добрих і лагідних чарівників, чудесні речі, які можуть відбуватися довкола. Чудо і казка є необхідною умовою формування по-справжньому гармонійної особистості. Але чудеса потрібні не тільки дітям, а й дорослим. Саме тому, людей манять до себе гори, де кожна вершина овіяна легендами, а могутні кам'яні брили стоять непорушно, немов вартові, що оберігають величну красу. Тут кожен може вдихнути чисте повітря на повні груди і поринути спогадами в країну дитинства.

Серед такої неймовірної краси, в самотньому куточку Покутсько-Буковинських Карпат, на території Національного природного парку «Гуцульщина», «поселився» Святий Миколай.

Саму ідею створення такого осередку запропонували працівники НПП «Гуцульщина» ще в 2002 році (тобто, в перший рік роботи Парку). Цього ж року ними було розроблено проект «Туристичний комплекс «Маєток Святого Миколая», в основу якого покладено ідею виховання нової генерації на ідеалах добра, справедливості та патріотизму, вивчення та популяризація культурної спадщини України і, зокрема, Гуцульщини.

Метою проекту є сприяння збереженню традицій, національної та природної спадщини через активне залучення дітей та молоді до ознайомлення з добримі справами Святого Миколая.

Згідно наказу директора НПП «Гуцульщина» №95 від 17 грудня 2003 року в структурі Парку створено виробничий рекреаційний підрозділ «Туристично-мистецький комплекс «Маєток Святого Миколая», затверджено Положення і склад Ради. Проект підтримали Івано-Франківська ОДА, Державна туристична адміністрація України, а в 2006 році – Президент України (Указ

№481 від 06.06.2006р. «Про заходи щодо відродження традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні»). Також, Постановою Кабінету Міністрів України №768 від 23.05.2007 р. затверджено «Державну програму збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року», в якій п.17 передбачено створення Туристично-мистецького комплексу «Маєток Святого Миколая» на території НПП «Гуцульщина».

За роки функціонування в Маєтку Святого Миколая побували сотні тисяч відвідувачів з України та цілого світу. Тут відбувалися конференції та фестивалі, семінари і конкурси, благодійні акції, зустрічі з відомими людьми тощо.

Працівники Національного природного парку «Гуцульщина» постійно працюють над оновленням експозицій у кімнатах Будинку Святого Миколая, облаштовують нові рекреаційно-відпочинкові місця, здійснюють озеленення та дбають про благоустрій території, а також, проводять цікаві

екскурсії та майстер-класи для відвідувачів.

Починаючи з 2003 року, працює й Пошта Святого Миколая. Тож усі охочі можуть написати листа і особисто передати Чудотворцю, або відправити поштою на адресу Маєтку. Автори найцікавіших листів отримують відповіді від Святого Миколая. Варто зазначити, що в 2021 році було налагоджено тісну співпрацю між НПП «Гуцульщина» та Фондом Мазепи Православної Церкви України, в рамках якої, Маєток Святого Миколая отримав від Фонду конверти, поштові марки та листівки-відповіді. Це дозволило значно розширити коло дітей, до яких поштою надійшло вітання від Святого Миколая.

Сьогодні Маєток Святого Миколая став однією із основних туристичних візитівок Косівщини та, загалом, Прикарпаття. І під час пандемії, і навіть в період запровадження в Україні воєнного стану, тут, час від часу, можна почути дзвінки дитячі голоси, бо ж малеча росте, розвивається і має велику потребу в позитивних емоціях, як і всі дорослі. Кожен відвідувач Маєтку будь-якої пори року може сповна насолодитися неповторною красою Карпат, відкрити для себе щось нове й цікаве, а коли дозволяють обставини, то й побувати на екскурсії, зустрітися із самим Чудотворцем та розповісти йому про свої найзаповітніші бажання.

Тож нехай мрії дітей і дорослих збуваються та втілюються в життя! Нехай в Україні запанує переможний і справедливий мир! А Маєток Святого Миколая зустрічає і надалі зустрічатиме гостей з усього світу!

ВАСИЛЬ ПАВЛЮК,
начальник рекреаційно-виховного відділу ЕПЦ
«Маєток Святого Миколая»

Збереження та охорона природних екосистем – це провідний напрямок діяльності НПП «Гуцульщина», який здійснюється працівниками служби державної охорони природно-заповідного фонду НПП «Гуцульщина», до складу якої входять 46 працівників. Службу державної охорони НПП «Гуцульщина» очолює директор Стефурак Ю.П. В її структурі є відділ державної охорони природно-заповідного фонду та три природоохоронні науково-дослідні відділення: Косівське, Старокутське та Шешорське.

Діяльність служби спрямована на охорону та захист природних комплексів парку, здійснення природоохоронних заходів, проведення профілактично-роз'яснювальної та попереджувальної роботи щодо дотримання режиму території.

Серед основних природоохоронних заходів велика увага приділяється створенню та відновленню лісів на території НПП «Гуцульщина». За 20 років існування Парку шляхом посадки було відновлено понад 70 га лісів. Лише весною 2022 року, в рамках ініціативи Президента України «Зелена країна», було висаджено 4,6 тис. дерев. Слід зазначити, що до процесу відновлення лісів в НПП «Гуцульщина» широко залучаються як місцеві школярі так і дорослі жителі Косівщини, які вболівають за збереження природи рідного краю.

Велика увага також приділяється і охороні лісової фауни. Кожний рік для її підгодівлі в зимовий період заготовлюються 700 кг кормів та 650 віників, які в несприятливий час року викладаються в годівниці, яких за час існування парку було встановлено біля 80 шт. Регулярне проведення рейдів по боротьбі з браконьєрством та підгодівля тварин зимою дали змогу збільшити погोलів'я

лісових тварин, таких як, олень благородний, свиня дика, козуля.

Важливим напрямком роботи служби державної охорони природно-заповідного фонду НПП «Гуцульщина» є протипожежні заходи. На об'єктах парку встановлено 33 протипожежні аншлаги, у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях закуплено протипожежний інвентар та щороку проводиться огляд за мінералізованими смугами протяжністю 2,2 км, яких за двадцять років обласшовано – 10,9 км.

В лісах НПП «Гуцульщина» регулярно проводяться рубки формування та оздоровлення лісів, а саме: рубки догляду за молодняками, які проведені на площі понад 60 га та вибіркові санітарні рубки площа яких, за час існування Парку, склала понад 4 тис. га. Вся деревина, яка заготовлена внаслідок проведення санітарно-оздоровчих заходів була реалізована місцевим жителям, закладам освіти та здоров'я, іншим державним інституціям.

Одним з напрямків роботи служби державної охорони є контроль за дотримання природоохоронного законодавства. За 20 років з часу створення НПП «Гуцульщина», працівниками служби державної охорони було складено понад триста протоколів про порушення природоохоронного законодавства. Однак слід зауважити, що щорічно

кількість порушень природоохоронного законодавства фізичними особами зменшується, що зумовлене проведенням профілактичних заходів спрямованих на попередження та недопущення порушень режиму території.

Незважаючи на певні успіхи у боротьбі з незаконними рубками, які вчиняються фізичними особами, в НПП «Гуцульщина» за останні роки виникла проблема з рейдерським захопленням території працівниками ДП «Кутське лісове господарство», які на території Парку виписують лісорубні квитки, здійснюють незаконні рубки дерев та новорічних ялинок.

Такі незаконні дії лісової мафії завдають колосальних збитків природно-заповідному фонду НПП «Гуцульщина», які вже перевищують 2 млн.грн. Сподіваємося, що спільними зусиллями правоохоронних та контролюючих органів, влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості найближчим часом, після перемоги, справедливості «візьме гору» і винні будуть покарані.

АНДРІЙ МАТІЙЧУК,
начальник відділу державної охорони ПЗФ

Діяльність відділу господарсько-технічного забезпечення та транспортного обслуговування

13

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Невід'ємною складовою НПП «Гуцульщина» є відділ господарсько-технічного забезпечення та транспортного обслуговування, діяльність якого спрямована на підтримку будівель Парку, прилеглих територій та транспортних засобів в належному стані, будівництво та ремонт об'єктів рекреаційної інфраструктури, облік матеріалів, обладнання тощо. За роки діяльності Парку, господарниками, спільно із працівниками всіх відділів НПП «Гуцульщина», здійснено велику кількість робіт з благоустрою об'єктів та території. Це стосуються як господарських приміщень, адміністративних будівель так і рекреаційних осередків (місць відпочинку, джерел, екостежок та ін.).

Щодо адміністративних та господарських приміщень, то їх на балансі НПП «Гуцульщина» більше десяти (не рахуючи малих архітектурних форм) і до належного функціонування кожного з них доклалися працівники відділу. Так, у 2011 р. в експлуатацію була введена будівля сучасного адміністративного корпусу Парку. В наступні роки в ній проведено поточні ремонтні роботи, відремонтовано складське приміщення та здійснено благоустрій території, зокрема, облаштовано зону відпочинку, яка користується популярністю у місцевих жителів та туристів.

В 2012 році будівлю колишнього адміністративного корпусу переобладнано під Науково-просвітницький центр, в якому теж було проведено реконструкцію та ремонтні роботи, також перекрито металопрофілем складські приміщення, площею понад 100 м². В 2020 році біля Науково-просвітницького центру збудовано конюшню для восьми коней гуцульської породи, яких розводять у НПП «Гуцульщина», зроблено піднавіс, стійла та годівницю, а також облаштовано декоративні огорожу та браму.

Відокремленим підрозділом Парку є Науково-дослідний розсадник, на території якого вирощують та реалізують саджанці декоративних, лісоутворюючих, плодкових порід дерев, кущів тощо. Для вирощування посадкового матеріалу в горщиках, працівниками відділу змонтовано на території розсадника великий навіс із притінюючою сіткою. У 2019 р. на цій території також зроблено перекриття даху господарського приміщення металопрофілем, площею 80 м². На території розсадника знаходиться рекреаційний об'єкт «Пасіка Святого Миколая» - це фактично музей під відкритим небом. Особливістю пасіки є велика кількість вуликів цікавої архітектурної форми: каплички, гуцульська хатина, гуцул і гуцулка, ведмідь, бжліка, млин, діжка, оригінальний пень. Всі вулики виготовлялися власноруч, за-

вдячуючи творчості та винахідливості пасічників та господарників Парку. Для цього використовувались старі діжки, оригінальні пні, відходи деревообробки. Продукти бджільництва реалізуються для всіх бажаючих.

Працівники відділу доклали багато зусиль для функціонування найбільшого рекреаційного об'єкту Парку – «Маєтку Святого Миколая». На території Маєтку збудовані, а з часом відремонтовані, будиночки народних ремесл, Миколаївську світлицю, сцену, де проводяться масові дійства, малу сцену, допоміжні приміщення, в'їзну браму тощо. Періодично проводиться ремонт центральної садиби Маєтку, здійснюється благоустрій території та зон відпочинку.

Господарники Парку, спільно із працівниками відділу рекреації, забезпечують функціонування місць та зон відпочинку. Для цього будуються альтанки, споруджуються лісові меблі, встанов-

люються природоохоронні та еколого-просвітницькі стенди. А у Шешорському ПНДВ, для потреб відвідувачів, збудовано два рекреаційні будинки.

Окрім ремонтних та будівельних робіт працівники відділу забезпечують і належне функціонування транспортних засобів установи. Так, за роки діяльності НПП «Гуцульщина» було придбано сім легкових та два вантажних автомобілі, один екскаватор на базі МТЗ-82 та один протипожежний трактор на базі МТЗ-82, а також три квадроцикли. Постійно проводиться їх технічне обслуговування, забезпечення паливо-мастильними та іншими матеріалами. З початком війни вантажні автомобілі і квадроцикл передано для потреб ЗСУ.

ЮРІЙ ПЕТРИЧУК,
заступник директора -
начальник відділу ГТЗ та ТО

Відділ кадрів та охорони праці (ОП) виконує роботу відповідно до Положення про відділ та актуальних законодавчих документів, що стосуються кадрової роботи і безпечних умов праці. Свою діяльність постійно узгоджує з юридичним фахівцем. Головною спеціалізацією відділу є комплектування штату, яке є надзвичайно складним процесом, оскільки включає в себе важливі взаємопов'язані заходи: набір і відбір персоналу, забезпечення постійного складу всього трудового колективу, належних комфортних умов його праці як передумови продуктивного розвитку установи. За 20 років свого існування відділ було кілька разів перейменовано і його діяльність значно удосконалилась.

Загальна чисельність штатних одиниць за 20 років зростає – з 84 до 102 працівників. Плинність кадрів в більшій мірі пов'язана з низькою заробітною платою.

Належним чином, особливо у воєнний стан, ведеться робота з військового обліку та бронювання військовозобов'язаних і призовників НПП «Гуцульщина». Станом на сьогодні за організацією заброньовано 15 військовозобов'язаних працівників установи.

З початку діяльності НПП «Гуцульщина», було створено штатну посаду провідного інженера з ОП, який налагодив і забезпечив стан охорони праці у Парку на належному рівні.

На сьогодні структурний підрозділ повністю забезпечений нормативно правовими актами з ОП, функціонує кабінет з

охорони праці, періодично організуються тематичні наради і семінари. Значна увага приділяється навчанню з питань ОП всіх працівників парку. Зокрема, саме в цей час (06.06.2022-10.06.2022), Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління проводить навчання з охорони праці працівників Парку. Такі навчання відбуваються кожних 3 роки.

За 20 років існування НПП «Гуцульщина» не допущено жодних нещасних випадків на виробництві. За підсумками роботи охорони праці в 2019 році нашу установу було визнано переможцем в номінації «Краще підприємство з охорони праці в Івано-Франківській області».

БОГДАНА ІВАНЧУК,
т.в.о. начальника відділу кадрів та ОП

Фінансово-економічна діяльність

Фінансування НПП «Гуцульщина» здійснюється з державного бюджету та доходів від власної господарської діяльності. Загальна сума надходжень з часу створення Парку складає 118 млн 769 тис. 645 гривень, в т.ч.: з загального фонду - 98 млн 871 тис. 262 гривні; зі спеціального фонду від господарської діяльності - 18 млн 535 тис. 286 гривень; від основної діяльності - 1 млн 363 тис. 097 гривень.

За період з 2002 - I квартал 2022 року фонд заробітної плати становить 79 млн

627 тис. 024 гривні.

Середня заробітна плата працівників Парку становить 9180 гривень. Загальна сума сплачених податків та загальнообов'язкових платежів до фондів за період з 2002 - I квартал 2022 року становить 37 млн 292 тис. 601 гривню.

За останні роки діяльності Парку змінилася структура надходження коштів до спеціального фонду державного бюджету від надання платних послуг.

Так, у 2021 році сума надходжень за

рік до СФ становила 1105,7 тис. грн, з них: від рекреаційної діяльності - 24%; від реалізації саджанців - 12,6%; від послуг, пов'язаних з науково-дослідною діяльністю - 1,1%; від реалізації меду - 0,9%; від реалізації деревини - 61,4%.

Національний природний парк «Гуцульщина» є вигідною бюджетотворюючою установою для територіальних громад. Наприкінці 2020 року ми отримали право на постійне користування земельними ділянками на території 5-ти місцевих рад загальною площею 1486,7966 га. Починаючи з 2021 року, ці територіальні громади отримують податкові надходження за надані Парку земельні ділянки. До прикладу, за період 2020 - I кв. 2022 р. було сплачено 1057976 грн земельного податку. Також до бюджету Косівської міської ради щороку надходить екологічний податок, а цьогоріч - ще й рентна плата, оскільки на території громади є затверджені ліміти на проведення санітарно-оздоровчих заходів.

МАР'ЯНА БОРИНСЬКА,
в.о. головного бухгалтера -
начальник відділу бухгалтерського
обліку та звітності

Військове вторгнення росії 24-го лютого більшість українців застало зненацька. Проте майже одразу стало зрозумілим, що очікувати на допомогу не треба, а потрібно починати працювати тут і зараз, обирати свій напрямок діяльності. Щоб підтримати наші Збройні сили, багато українців, громадських організацій, державних, комунальних, приватних та інших установ почали займатись волонтерською діяльністю. Остеронь не залишилися і працівники природно-заповідних фонду, зокрема колективи нацпарків, заповідників, природоохоронних організацій тощо, згуртувалися для підтримки наших воїнів та внутрішньо-переміщених українців.

На теренах Косівщини свій вклад у боротьбі з окупантом вносить і Національний природний парк «Гуцульщина». Так, з початку війни керівництвом Парку було прийняте рішення віддати на потреби Збройних сил та Територіальної оборони вантажну автомобільну техніку підвищеної прохідності, це, зокрема, автомобілі ГАЗ – 66 та ЗІЛ – 131, а також, квадроцикл OUTLANDER. І хоч зазначена техніка є вкрай необхідною для успішного функціонування установи та виконання планових робіт, потреба її для оборони країни є першочерговою.

Національний природний парк «Гуцульщина» став, тимчасово, другим домом для внутрішньо-переміщених осіб. Зокрема, у рекреаційних будиночках та адміністративних будівлях Парку, на час військових дій, домівку знайшли понад тридцять людей, а ще тридцять трое осіб прихистили у власних оселях працівники установи. Для комфортного перебування наших гостей, у одній з адміністративних будівель, працівники Парку облаштували спальні кімнати із ліжками, кухню та санвузол із душевою кабіною.

Користуючись довірою та довгою співпрацею із Франкфуртським зоологічним товариством (ФЗТ), НПП «Гуцульщина» став посередником у передачі гуманітарної допомоги від товариства для тимчасово-переміщених осіб. В рамках цієї співпраці було передано

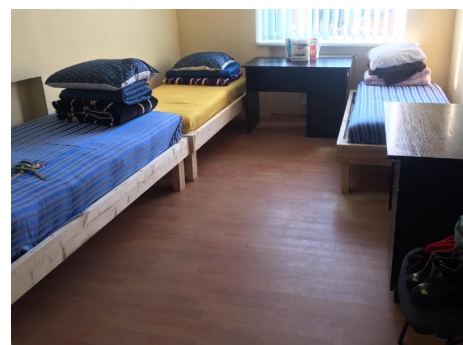
засоби гігієни, ліки, їжу, посуд, надувні матраси, пледи, подушки, генератор. Також ФЗТ на період воєнного стану надає суттєву фінансову допомогу на поточні витрати функціонування установи: послуги та матеріали.

Первинна профспілкова організація НПП «Гуцульщина» надала матеріальну допомогу мобілізованим до ЗСУ працівникам Парку.

Також працівники НПП «Гуцульщина», чергуючись, чи в позаробочий час, беруть активну участь у плетінні маскувальних сіток, приготуванні їжі для військовослужбовців, сортуванні гуманітарної допомоги, посилено стежать за територією, допомагають фінансово для потреб Збройних сил та тероборони і таким чином, на своєму волонтерському фронті, наближають перемогу над московським загарбником.

Окрім цього, працівники Парку активно долучались до заходів організованих для дітей переселенців. Сьогодні українські діти стали свідками страшної реальності. Одні ховаються в укриттях, інші змушені покидати свої домівки. Щоб відволіктись від реалій сьогодення екоосвітня проводили для них різні заходи: онлайн-програму «Еко-хвилинка», еко-заняття та тематичні майстер-класи.

За повідомленням адміністрації НПП «Гуцульщина»

КРАСУНЯ ДІВА

CALOPTERYX VIRGO (LINNAEUS, 1758)

Клас – комахи, ряд – бабки, родина – красуні

Природоохоронний статус: IUCN (LC).
ЧКУ: Вразливий.

Розповсюдження: Європа, Північна Африка (Алжир), Західна і Центральна Азія. В Україні переважно на Правобережжі. В Криму вид, найімовірніше, зник. В Українських Карпатах – переважно в передгірських та низькогірських районах. На території Львівської обл. повсюдно.

Чисельність. В Україні – незначна (поодинокі особини). В Українських Карпатах здебільшого звичайний, місцями – численний вид.

Причини зміни чисельності. Хімічне та органічне забруднення води, гідротехнічне будівництво, меліорація, забір піску і гравію в руслах річок тощо.

Самці Красуні діви мають темно-сині, блискучі крила (у молодого самця темно-

бурі), лише вершини світліші, напівпрозорі. У самки крила повністю димчасті або коричневі з сірувато-бурими або коричневими жилками. Тіло комахи довжиною 3,3-4,0 см, крила – 2,7-3,6 см.

Красуня діва трапляється в заплавах вздовж берегів водотоків. Має дворічну генерацію. Літ імаго – з травня до вересня. Самка відкладає до 300 яєць у тканини листків і стебел водяних рослин через надрізи, зроблені яйцекладом. Личинки розвиваються переважно у проточній воді; у стоячих і слабо проточних водоймах трапляється рідко.

На території НПП «Гуцульщина» **красуня діва** розповсюджена на рівнинній та передгірній частині, біля річок, ставів, озер.

Вітання від адміністрації та колективу НПП «Гуцульщина»

Ювілей Національного природного парку «Гуцульщина» співпав з ювілейними датами працівників Парку, які самовіддано працюють на різних напрямках природоохоронної діяльності.
Щиро вітаємо:

Держипільського Любомира Михайловича
з 80-річчям

Соколюка Василя Омеляновича
з 75-річчям

Мочерняка Івана Івановича
з 60-річчям

Петричука Василя Михайловича
з 55-річчям

Фенчука Івана Миколайовича
з 50-річчям

Бейсюка Петра Петровича
Бойчука Зіновія Михайловича
з 40-річчям

Погрібного Олега Олеговича
з 35-річчям

Якібчука Миколу Миколайовича
Третяк Уляну Іванівну
з 30-річчям

Засновник і видавець НПП «Гуцульщина»
Свідоцтво про державну реєстрацію
ІФ №512 від 12.03.2004 року
Наша адреса:
вул. Дружби, 84 м. Косів
Івано-Франківська область;
тел./факс (03478) 2-37-09

Вісник засновано 27 вересня 2002 року

Видруковано
Шеф-редактор
Юрій Стефурак
Редактори

Любомир Держипільський
Надія Копер

Комп'ютерний дизайн та верстка
Катерина Шевченко

Офіційний сайт НПП «Гуцульщина»
www.nnph.if.ua
Слідкуйте за нашими оновленнями:
www.facebook.com/npp.guzulschyna/